

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ..... ❁

آثار علم امیرالمؤمنین صلوات الله علیه و جایگاه علمی ایشان

قسمت نهم؛ سحر یکشنبه ۱۴ اردیبهشت ۹۹

سوره انعام - آیه ۵۰

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ لَا تَتَفَكَّرُونَ

بگو: من به شما نمی‌گویم که گنجینه‌های خدا که پدیده‌ها را از آن به وجود می‌آورد نزد من است، تا خواسته‌های شما را برآورده کنم، و غیب نمی‌دانم تا آنچه را که نهان است برای شما بازگویم، و به شما نمی‌گویم که من فرشته‌ام که خوردن و آشامیدن را بر من عیب می‌گیرید. تفاوت من و شما در این است که خدا به من وحی کرده و مرا بینا نموده است، و من جز آنچه را که به من وحی می‌شود پیروی نمی‌کنم. بگو: آیا نابینا و بینا برابرند؟ پس آیا نمی‌اندیشید که باید نابینا از بینا پیروی کند؟

سوره زمر - آیه ۹

أَمْ مَنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

آیا این کفرپیشه که اهل دوزخ است بهتر است یا آن کسی که در ساعات شب، خاضعانه فرمان خدا را اطاعت می‌کند و به نماز برمی‌خیزد و در نماز خود به سجده و قیام مشغول است و از عذاب آخرت می‌ترسد و به رحمت پروردگارش امید دارد؟ بگو: آیا کسانی که خدا را می‌شناسند با کسانی که خدا را نمی‌شناسند یکسانند؟ تنها خردمندانند که حقایق را درمی‌یابند

وَ إِذْ أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَ أَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَ
 أَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ

و زمانی [را یاد کنید] که پیامبر به یکی از همسرانش (حفصه) سخنی به راز گفت و از او خواست که آن را نهان دارد ولی او نافرمانی کرد. پس چون آن راز را (با عایشه) بازگفت و خدا پیامبر را از آشکار شدن رازش آگاه ساخت، پیامبر بخشی از آن را اظهار کرد و از اظهار بخشی دیگر صرف نظر نمود. پس هنگامی که پیامبر همسرش (حفصه) را از آشکار شدن آن راز خبر داد، او گفت: چه کسی این را به تو خبر داده است؟ پیامبر گفت: خدای دانا به آشکار و نهان و آگاه از افکار و اندیشه‌ها، مرا از آن آگاه ساخته است.

✓ توهم رقابت

وَ أَحْبَرَنِي الْفَقِيهُ الْأَجَلُّ أَبُو الْفَضْلِ شَادَانَ بْنَ جَبْرِئِيلَ الْقُمِّيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ الْفَقِيهِ
 الْعِمَادِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الطَّبْرِيِّ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ، عَنْ وَالِدِهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ
 النُّعْمَانَ، عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ جَعْفَرِ بْنِ قَوْلَوَيْهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْكَلْبِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ
 إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ بْنِ رُوحٍ وَ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ الْعَمْرِيِّ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ
 الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ الْعَسْكَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا، وَ ذَكَرَ أَنَّهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ زَارَ بِهَا فِي
 يَوْمِ الْغَدِيرِ فِي السَّنَةِ الَّتِي أَشْخَصَهُ الْمُعْتَصِمُ. تَقِفُ عَلَيْهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ تَقُولُ:....

فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَاوَأَكَ بِمَنْ نَاوَأَكَ، وَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ يَقُولُ: «هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَ
 الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ»

المزار الكبير (لابن المشهدي)، ص: ۲۷۰

امام هادی علیه السلام در زیارت غدیریه می فرمایند:

خدا لعنت کند کسانی که تو را همپراز دشمنانت قرار دادند. در حالیکه خداوند بلند مرتبه میفرماید: آیا آنان که می‌دانند با آنها که نمی‌دانند برابرنند؟

✓ مقایسه امیرالمومنین علیه السلام با دیگران!!!

حدثنا عبد الله، قال: حدثني جدي، قثنا أبو قطن، قثنا شعبة، عن أبي إسحاق، عن عبد الله بن يزيد، عن علقمة، عن عبد الله و هو ابن مسعود، قال: «**كنا نتحدث أن أفضل أهل المدينة علي بن أبي طالب**»

فضائل الصحابة، ج ۲، ص: ۸۰۲

عبد الله بن مسعود گوید: ما (صحابه) همواره از افضلیت علی بن ابی طالب در میان اهل مدینه سخن می‌گفتیم.

ك وَ هَلْ بِالطُّودِ يُقَاسُ الذَّرُّ

قَاسُوكَ أَبَا حَسَنِ بِسِوَا

سید رضا هندی رحمه الله (شاعر توانمند اهل بیت علیهم السلام) در قصیده کوثریه گوید:

ای ابوالحسن! تو را با دیگران مقایسه کردند! مگر می‌شود کوه را با ذره مقایسه کرد؟!

✓ أعلمِ اولین و آخرین

حدثنا عبد الله، قال: حدثني أبي، نا وكيع، عن شريك، عن عاصم، عن أبي رزين، قال: «**خطبنا الحسن بن علي بعد وفاة علي و عليه عمامة سواد ف قال: لقد فارقمك رجل لم يسبقه الأولون بعلم و لا يدركه الآخرون**».

فضائل الصحابة، ج ۲، ص: ۷۴۴

امام حسن علیه السلام در خطابه ای بعد از شهادت امیرالمومنین علیه السلام فرمودند: شخصی از میان شما رفت، که نه پیشینیان در دانش بر او پیشی گرفتند و نه آیندگان به او خواهند رسید.

✓ کسانی که ادعای رقابت داشتند!

قال الحافظ أبو يعلى: حدثنا أبو خيثمة، حدثنا يعقوب بن إبراهيم، حدثنا أبي عن ابن إسحاق، حدثني محمد بن عبد الرحمن عن المجالد بن سعيد، عن الشعبي، عن مسروق، قال: ركب عمر بن الخطاب منبر رسول الله صلى الله عليه و سلم ثم قال: أيها الناس، ما إكثركم في صدق النساء. و قد كان رسول الله صلى الله عليه و سلم و أصحابه و إنما الصدقات فيما بينهم أربعمئة درهم، فما دون ذلك، و لو كان الإكثار في ذلك تقوى عند الله أو كرامة لم تسبقوهم إليها. فلا أعرفن ما زاد رجل في صداق امرأة على أربعمئة درهم. قال: ثم نزل، فاعترضته امرأة من قريش فقالت: يا أمير المؤمنين، نهيت الناس أن يزيدوا النساء صداقهم على أربعمئة درهم، قال: نعم، فقالت: أما سمعت ما أنزل الله في القرآن؟ قال: و أي ذلك؟ فقالت: أما سمعت الله يقول « وَ آتَيْتُمُ إِحْدَاهُنَّ قِنطَاراً » الآية؟ قال: فقال: اللهم غفرا، **كل الناس أفاقه من عمر**. ثم رجع فركب المنبر فقال: إني كنت نهيتكم أن تزيدوا النساء في صداقهن على أربعمئة درهم، فمن شاء أن يعطي من ماله ما أحب. قال أبو يعلى: و أظنه قال: فمن طابت نفسه فليفعل، **إسناده جيد قوي**.

تفسير القرآن العظيم، ج ٢، ص: ٢١٣، التفسير الكبير، ج ١٠، ص: ١٣ و شرح المقاصد، ج ٥، ص: ٢٨٢ و....

خلیفه دوم روی منبر رسولخدا رفت و گفت: چرا مهریه زنانتان را زیاد قرار می دهید؟ مهریه رسولخدا و صحابه بیش از چهارصد درهم نبود. اگر مهریه زیاد کرامت و مایه تقوی بود ایشان انجام می دادند. نبینم پس از این کسی بیشتر ازین مقدار مهریه قرار دهد؛ و آنگاه از منبر پایین آمد. در این هنگام یکی از زنان قریش به او اعتراض کرد وگفت:

شما نهی کردید از کاری که کتاب خدا اجازه داده؟ مگر حکم الهی را نمی دانید؟ خلیفه گفت: کجای قرآن؟ آن زن اشاره کرد به آیه ۲۰ سوره نساء « و اگر خواستید همسر خود را طلاق دهید و به جای او همسر دیگری بگیرید، و به یکی از آنان که می خواهید طلاقشان دهید، به اندازه پوستی پر از طلا مهریه داده‌اید، چیزی از آن را بازپس نگیرید. آیا می خواهید آن را بازپس بگیرید در حالی که این کار ستمی بهت آور و گناهی آشکار است؟ » خلیفه پس از شنیدن آیه گفت: خداوندا مرا ببخش. مردم، همه بیشتر از عمر می فهمند. دوباره به منبر بازگشت و گفت: من شما را از مهریه بیشتر از چهارصد درهم نهی کردم، اشتباه کردم هر کس هرچه می خواهد مهریه بدهد.

ابن کثیر در پایان میگوید: سند این روایت قوی است.

و قال ابن عمر: تعلّم عمر البقرة في اثنتي عشرة سنة، فلما تعلّمها نحر جزورا.

تاریخ الإسلام، ج ۳، ص: ۲۶۷

فرزند خلیفه دوم گوید: پدرم سوره بقره را در طول دوازده سال تلاش فرا گرفت؛ پس به شکرانه این پیروزی یک شتر قربانی کرد!

✓ شریک علم نبوی

عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ جَبْرَيْلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِرُمَّانَتَيْنِ فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ إِحْدَاهُمَا وَكَسَرَ الْأُخْرَى بِنِصْفَيْنِ فَأَكَلَ نِصْفًا وَأَطْعَمَ عَلِيًّا نِصْفًا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: يَا أَخِي هَلْ تَدْرِي مَا هَاتَانِ الرُّمَّانَتَانِ قَالَ لَا قَالَ أَمَّا الْأُولَى فَالْتُّبُوَّةُ لَيْسَ لَكَ فِيهَا نَصِيبٌ وَ أَمَّا الْأُخْرَى فَالْعِلْمُ أَنْتَ

شَرِيكِي فِيهِ فَقُلْتُ أَصْلَحَكَ اللَّهُ كَيْفَ كَانَ يَكُونُ شَرِيكُهُ فِيهِ قَالَ لَمْ يُعَلِّمِ اللَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عِلْمًا إِلَّا وَآمَرَهُ أَنْ يُعَلِّمَهُ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ.

الكافي (ط - الإسلامية)، ج ١، ص: ٢٦٣ بَابُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُعَلِّمْ نَبِيَّهُ عِلْمًا إِلَّا آمَرَهُ أَنْ يُعَلِّمَهُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَأَنَّهُ كَانَ شَرِيكُهُ فِي الْعِلْمِ

امام صادق عليه السلام فرمود: جبرئیل علیه السلام دو انار برای رسول خدا صلی الله علیه و آله آورد، رسول خدا یکی را میل فرمود و دیگری را دو نیمه کرد، باز نیمی از انار دوم را میل فرمود و نیمه دیگر را بعلی داد. پس پیغمبر صلی الله علیه و آله فرمودند: برادرم! می دانی این دو انار چه بود؟ عرض کرد: نه! فرمود: اما اولی نبوت بود که (مخصوص من است و) ترا از آن بهره ای نیست و اما دیگری علم و دانش بود که تو در آن با من شریک هستی.

حمران گوید من گفتم: چگونه علی در علم شریک پیغمبر بود؟ فرمود: خدا هیچ علمی را بمحمد صلی الله علیه و آله نیاموخت جز آنکه باو دستور داد که آن را بعلی علیه السلام بیاموزد.

وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ الْأَشَقْرِيِّ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ عَنْ أَخِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ نَهَارًا لَمْ يَمَسَّ حَتَّى يُخْبِرَ بِهِ عَلِيًّا وَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ لَيْلًا لَمْ يُصْبِحْ حَتَّى يُخْبِرَ بِهِ عَلِيًّا.

الأماي (للصدوق)، النص، ص: ٥٤٩

امام حسن علیه السلام فرمودند: هرگاه در روز بر رسول خدا وحی نازل می شد، تا شب نشده آن را به علی می فرمود. و هرگاه شب بر وی وحی نازل می شد، تا صبح نشده به علی خبر می داد.

✓ مخزن علم الكتاب

عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ جَمِيعاً عَنْ
ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ « قُلْ
كَفَى بِاللَّهِ شَهِيداً بَيْنِي وَ بَيْنَكُمْ وَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ » قَالَ: **إِنَّا عَنِّي وَ عَلِيُّ أَوْلَانَا وَ
أَفْضَلُنَا وَ خَيْرُنَا بَعْدَ النَّبِيِّ .**

الكافي (ط - الإسلامية)، ج ١، ص: ٢٢٩

بريد از امام صادق عليه السلام درباره آیه ٤٣، سوره رعد « بگو: میان من و شما خداوند
و کسی که دانش کتاب نزد اوست، گواهی میدهد » پرسید. حضرت فرمودند: مراد از
کسی که دانش کتاب نزد اوست، ما اهل بیت هستیم و امیرالمومنین علی عليه السلام
اولین، برترین و بهترین ما پس از رسول خدا است.

✓ دیگران ریزه خوار سفره دانش امیرالمومنین عليه السلام اند

عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي نَصْرِ عَنْ مُثَنَّى عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ
أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ يَسْأَلُهُ عَنْ قَوْلِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ
السَّلَامُ سَلُونِي عَمَّا سَنَنْتُمْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُكُمْ بِهِ قَالَ **إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ عِنْدَهُ عِلْمٌ
شَيْءٍ إِلَّا خَرَجَ مِنْ عِنْدِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَلْيَذْهَبِ النَّاسُ حَيْثُ شَاءُوا فَوَاللَّهِ لَيْسَ
الْأَمْرُ إِلَّا مِنْ هَاهُنَا وَ أَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى بَيْتِهِ.**

الكافي (ط - الإسلامية)، ج ١، ص: ٣٩٩

زراره گوید: خدمت امام باقر عليه السلام بودم که مردی از اهل کوفه از آن حضرت راجع
بقول امیرالمومنین عليه السلام: «هر چه خواهید از من پرسید هر چه از من پرسید
بشما خبر دهم» سؤال کرد، حضرت فرمود: هیچ کس دانشی ندارد جز آنچه از امیر

المؤمنين عليه السلام استفاده شده، مردم هر کجا خواهند بروند، بخدا علم درست جز اینجا نیست- و با دست اشاره بخانه خود کرد- (مقصود خانه وحی و نبوت است، نه خصوص خانه ملکی آن حضرت).

✓ بیش از هزار بار خواندم

و أقسم بمن تقسم الأمم كلها به **لقد قرأت هذه الخطبة منذ خمسين سنة و إلى الآن أكثر من ألف مرة** ما قرأتها قط إلا و أحدثت عندي روعة و خوفا و عظة و أثرت في قلبي و جيبا و في أعضائي رعدة...

شرح نهج البلاغة لابن أبي الحديد، ج ۱۱، ص: ۱۵۳

ابن ابی الحدید در شرح خطبه ای که امیرالمومنین علیه السلام، پس از خواندن سوره تکوین فرمودند، (و من کلام له علیه السلام قاله بعد تلاوته « أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ » يَا لَهُ مَرَامًا مَا أَبْعَدُهُ وَ زُورًا مَا أَعْفَلُهُ وَ حَظْرًا مَا أَفْطَعَهُ...) میگوید: سوگند به کسی که همه امتها به او سوگند می خورند، من این خطبه را در مدت پنجاه سال تاکنون بیش از هزار بار خوانده ام. هیچ بار در آن تأمل نکردم، مگر آن که در من خشیت و خوف و پندی ایجاد کرد و در دلم تاثیر نهاد و مرا به لرزه آورد...

✓ عبارتی که شارحان نهج البلاغه را عاجز کرده!

فَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَضَاءَ بِنُورِهِ كُلَّ ظَلَامٍ وَ أَظْلَمَ بِظُلْمَتِهِ كُلَّ نُورٍ

نهج البلاغة (للصبي صالح)، ص: ۲۶۲